

■ Opgave 2 Omroep politiek: een avondje Afrika?

tekst 6

SHO breidt actie uit voor hongerend Afrika

De Samenwerkende Hulp Organisaties (SHO) hebben vandaag besloten hun noodhulpcampagne voor zuidelijk Afrika uit te breiden. Naar aanleiding van signalen
5 vanuit de Hoorn van Afrika en na de waarschuwing van het Wereldvoedselprogramma van de VN is besloten om ook geld in te zamelen om de dreigende hongersnood in Ethiopië en
10 Eritrea af te wenden. Volgens schattingen van het Wereldvoedselprogramma dreigen in heel Afrika 38 miljoen mensen het slachtoffer te worden van deze hongersnood. Een uitgebreide publiekscampagne met
15 advertenties en spotjes op radio en televisie

op alle zenders, zal Nederlanders vanaf vandaag oproepen om geld voor hongerend Afrika te doneren op giro 555.

Motto van de actie wordt 'Help hongerend
20 Afrika nu'. Er zijn radio- en televisiespotjes gemaakt die de komende twee weken gratis zullen worden uitgezonden op alle Nederlandse publieke en commerciële zenders. Daarnaast krijgen alle kranten en
25 publieksbladen zogenaamde 'stopperadvertenties' aangeboden.

De leden van de SHO zijn al geruime tijd bezig met grootschalige noodhulpacties in de getroffen gebieden.

bron: persbericht van 13 december 2002

Een rondvraag over bollebuikjes-tv, Afrika-moeheid en omroep politiek

Er is weer honger in Afrika. Eind december stuurde de stichting Samenwerkende Hulp Organisaties (SHO) daarom een brandbrief naar Hilversum: toon a.u.b. meer hongerende kinderen op tv. Maar een klassieke avondvullende tv-actie met zielige beelden, sterren en een hele grote cheque bleef uit. Waarom eigenlijk? Een rondvraag over bollebuikjes-tv, Afrika-moeheid en omroep politiek.

Door Ilse van der Velden, VPRO-Gids
KEES DIJK, secretaris van de coördinatiecommissie Publieke Omroep over het beleid inzake hulpacties op televisie:
“Hoewel de SHO in december aangaf dat een grote, avondvullende tv-actie op z'n plaats zou zijn, is toen in gezamenlijk overleg besloten dat niet te doen. Het klinkt cru, maar een actie moet wel gemarket worden en er waren onvoldoende beelden. Dan heb je een probleem. Een ander probleem, dat signaleerde de SHO zelf, is dat deze ramp mede is ontstaan door corruptie en logistieke problemen ter plaatse en dat is verdomd moeilijk te verkopen aan het publiek.

(...)
Mocht er in de nabije toekomst aanleiding zijn en voldoende beeldmateriaal, dan zeggen we niet bij voorbaat nee tegen alsnóg een avondvullende actie. Al hebben we daarbij wel gezegd: denk erom, 22 januari zijn er verkiezingen en misschien vindt in diezelfde week ook nog de inval plaats in Irak. Dus rond die tijd ben je helemaal nergens met zo'n actie.”

JAN PRONK, oud-minister van Ontwikkelingssamenwerking:
“Onzin, er zijn altijd beelden. Om actie te voeren hoeft je niet alleen dramatische beelden van de diepste ellende te gebruiken – als je daar op wacht ben je te laat. Dat moet je vóór zijn. Dit speelt overigens al veel langer; de signalen over dreigende hongersnood kwamen al in juni vorig jaar; ik heb daar in de zomer nog over mee vergaderd in de Verenigde Naties. In plaats van verhongerde mensen kun je beelden tonen van de huidige politieke en economische situatie ter plaatse. Daarbij hoeft je kritiek géénszins te vermijden (...)

Al enige tijd valt me op dat ik de actualiteitenrubrieken minder vaak tegenkom op mijn reizen in Afrika. De omroepen geven tegenwoordig minder makkelijk geld uit aan Afrika. Ze stellen niet langer voldoende middelen beschikbaar om zelf ter plaatse te gaan kijken.”

MARIA HENNEMAN, hoofdredacteur Netwerk en bij Publieke Omroep voorzitter van de werkgroep Actualiteiten:
“Wat een bizar verhaal! Al in november hebben wij, de gezamenlijke actualiteitenrubrieken, het initiatief genomen tot een grote avondvullende journalistieke actie, dus zonder zang en dans op de buis. Wij waren allemaal van plan verslaggevers naar het gebied te sturen om reportages te maken over de honger en de achterliggende problemen. Maar van de hogere regionen van Publieke Omroep, die het contact met de SHO onderhouden, kregen we te horen dat ze zo'n actie op dat moment niet opportuun vonden. Als Kees Dijk zegt dat er geen beelden waren, dan weet ik niet waar hij het over heeft. Wij stonden klaar om af te reizen. Het afgelopen jaar besteedden wij twee maal, al in een vroeg stadium, in de zomer van 2002, aandacht aan honger in Afrika.” (...)

ED RIBBINK, adjunct-hoofdredacteur Nova:
“Het klinkt oneerbiedig, maar Afrika is uit. Je hebt van die rare modes – eerst was Midden-Amerika in, toen Afrika. Nu zijn ze beide uit. Of we minder aandacht zijn gaan besteden aan Afrika? Ongetwijfeld.”

ROELAND STEKELENBURG, sinds 1999 Afrika-correspondent voor Nova te Zambia.
“De honger is nu niet alleen een jaarlijks terugkerend fenomeen, maar ook een armoedeprobleem. Zelf heb ik nog geen verhalen over de honger gemaakt voor Nova omdat ik het een erg gecompliceerd verhaal vond. En dat kan je moeilijk kwijt.”

ROEL VAN DER VEEN, ambtenaar op het ministerie van Buitenlandse Zaken en auteur van het spraakmakende boek *Afrika, van de Koude Oorlog naar de 21ste eeuw*:
“Waar we wel mee van zijn, is van verhalen over zielige Afrikanen en kolonialisme. Dat geloven we wel. (...)

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

havovwo.nl

105 Of er hier Afrika-moeheid bestaat? Als je
ziet hoeveel belangstelling er is voor mijn
boek denk ik het tegendeel.” (...)

PROF. THEO SCHUYT, hoogleraar
Filantropie aan de VU in Amsterdam:

110 “De belangrijkste voorwaarde van het slagen
van een actie is dat men weet dat het doel of
de actie er is. Ook belangrijk is dat er een
aantal voorbeelden zijn, bekende personen
of beroemdheden die het voortouw nemen,
115 zodat je het gevoel krijgt dat je niet achter

kunt blijven, dat je wel mee móet doen (...)
Je moet concreet kunnen zien waar het geld
heen gaat. In een korte radio-annonce, in de
trant van: het gaat slecht met Afrika, dus
120 geef alsjeblieft, komt dat niet over. Dat
mensen overvoerd zijn, geloof ik niet (...)
Waar nood is, wordt geholpen. Eén ding is
duidelijk: Nederland is in staat geweest een
voor de wereld unieke democratisering van
125 de geldwerving te bereiken. Want niet alleen
de rijken geven geld, iederéén geeft geld.”

bron: VPRO-gids no. 5, 2003 (verkort)

■ Opgave 2 Omroep politiek: een avondje Afrika?

Lees als inleiding op het onderwerp van deze opgave tekst 6 uit het bronnenboekje.

Massamedia hebben verschillende maatschappelijke functies die te onderscheiden zijn in de informerende (waaronder de controle- en agendafunctie), de socialiserende en de amuserende functie.

- 2p **17** Op welke twee functies van de massamedia willen de Samenwerkende Hulp Organisaties met hun campagne inspelen? Licht je keuze toe.

Gebruik voor de vragen 18 tot en met 26 tekst 7 uit het bronnenboekje.

Uit de functie van Kees Dijk blijkt dat de publieke omroepen samenwerken. De weigering van de gezamenlijke omroepen om een avondvullende tv-actie te houden, komt onder meer voort uit marktoverwegingen: “Het klinkt cru, maar een actie moet wel gemarkeerd worden en er waren onvoldoende beelden.” (regels 20-22)

- 2p **18** Geef twee redenen waarom momenteel de publieke omroepen meer marktgericht denken en meer met elkaar samenwerken dan tien jaar geleden.

Uit de interviews blijkt, dat Kees Dijk en Roel van der Veen het succes van een tv-uitzending over Afrika verschillend taxeren. In beider taxaties speelt evenwel het referentiekader van het publiek zonder dit zo te formuleren een belangrijke rol.

- 2p **19** Leg uit wat het begrip referentiekader inhoudt.
2p **20** Leg met behulp van één van de twee genoemde interviews uit, hoe het referentiekader van het publiek het effect van een televisie-uitzending over Afrika beïnvloedt.

Een avondvullend programma moet ook veel nieuws over Afrika brengen. Uit de woorden van Kees Dijk blijkt, dat er bij de beslissing over het al dan niet brengen van een avondvullend programma over Afrika, rekening gehouden moet worden met de aandacht die de televisie moet schenken aan de verkiezingen van de Tweede Kamer en het mogelijk uitbreken van de oorlog in Irak.

Gezien de beperkte zendtijd, gaat aandacht voor het ene onderwerp ten koste van aandacht voor het andere onderwerp. Bij deze keuze spelen journalistieke selectiecriteria een rol.

- 3p **21** Leg aan de hand van drie selectiecriteria van nieuws uit, waarom ‘Irak’ en de ‘Tweede-Kamerverkiezingen’ voor Kees Dijk vóórgaan op ‘Afrika’. Gebruik in je antwoord (kort) gegevens uit de tekst.

Oud-minister Pronk klaagt erover dat hij de actualiteitenrubrieken niet zo vaak tegenkomt op zijn reizen in Afrika (regels 53-59). Nieuws over Afrika kan echter ook verkregen worden van internationale persbureaus. Het is echter een oude klacht dat deze persbureaus in het algemeen een beperkte rol spelen in een alomvattende nieuwsvoorziening over derdewereldlanden, in dit geval Afrika.

- 2p **22** Geef een reden waarom internationale persbureaus geen uitgebreid inhoudelijk nieuws brengen over Afrika.

Eindexamen maatschappijleer havo 2004-II

In tekst 7 (regels 110-116) geeft professor Schuyt twee voorwaarden voor het slagen van een inzamelingsactie. Hieraan kan een avondvullend televisieprogramma een belangrijke bijdrage leveren. Er bestaan verschillende visies op de invloed van de massamedia: de injectienaaldtheorie, de theorie van de selectieve perceptie, het tweetrapsmodel en de cultivatietheorie.

- 3p **23** Welke visie op de invloed van massamedia komt naar voren als een televisieprogramma voldoet aan de tweede voorwaarde van professor Schuyt ("Ook belangrijk is dat ... dat je wel mee móet doen." regels 112-116)?
Licht je antwoord toe.

De kwaliteit van een artikel in de krant is aan de hand van een aantal criteria te beoordelen. Die criteria kun je ook op het artikel in de VPRO-gids (tekst 7) toepassen.

- 2p **24** Geef voor elk van onderstaande uitspraken een argument:
A Het artikel is objectief.
B De journalistieke norm van hoor en wederhoor is toegepast.

Het dagelijkse nieuws in de krant en via de radio en de televisie is het resultaat van een selectieproces, waarin verschillende bronnen en personen die een functie hebben binnen de wereld van de massamedia een rol spelen. Je kunt spreken van het 'filteren' van nieuws. De meeste mensen die in tekst 7 aan het woord komen, spelen een rol bij 'het maken van het nieuws'.

- 3p **25** Op welke manier spelen de personen Dijk, Henneman en Stekelenburg een rol bij het filteren van het nieuws? Ga uit van de in de tekst vermelde functie van elk van deze personen.

Terwijl de gezamenlijke avondvullende tv-actie niet van de grond kwam, besteedde de VPRO wel aandacht aan Afrika door het uitzenden van een documentaire en door het artikel in de VPRO-gids (tekst 7).

Deze aandacht past bij een omroep als de VPRO.

Hieronder staat de identiteit omschreven van drie omroepverenigingen. De fragmenten zijn ontleend aan de internetsites van de VPRO, de TROS en de KRO.

- 1p **26** ■ Welk van onderstaande omschrijvingen past bij de identiteit van de VPRO?
- A Gaat in zijn programma's in op de behoefte aan diepgang en spiritualiteit, die bij velen leeft. De behoefte om verder te kijken dan het hier en nu en nieuwe gevoels- en geloofservaringen op te doen. Wil mensen aan het denken zetten en houvast bieden.
 - B Richt zich op gewone mensen. Want dat zijn we allemaal. Dus maken we programma's die toegankelijk zijn en begrijpelijk. Hoort niet bij een geloof; niet bij een politieke stroming.
 - C Wil een toekomstgerichte, verkennende omroep zijn die ondogmatisch zoekt naar de diepere achtergrond van maatschappelijke ontwikkelingen. Bij voorrang aandacht schenkend aan vernieuwing op cultureel-, sociaal-, politiek- en levensbeschouwelijk terrein.